

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ЯК СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.15

Чернишов В. В.

Розглянуто теоретичні підходи щодо визначення сутності поняття "фінансова діагностика", сформульовано більш сучасне тлумачення даного поняття, на основі дослідження (аналізу) теоретичних підходів визначено основний зміст процесу фінансової діагностики та її вплив на забезпечення та підвищення фінансової стійкості підприємства та його ефективного функціонування. Проаналізовано розвиток методичного підходу до розробки стратегії проведення фінансової діагностики на підприємстві, що на відміну від існуючих орієнтований на формалізацію типових стратегічних рішень.

Ключові слова: діагностика, фінансова діагностика, фінансовий аналіз, стійкість, внутрішнє та зовнішнє середовища.

ФИНАНСОВАЯ ДИАГНОСТИКА КАК СИСТЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

УДК 658.15

Чернышов В. В.

Рассмотрены теоретические подходы к определению сущности понятия "финансовая диагностика", сформулировано более современное толкование данного понятия, на основе исследования (анализа) теоретических подходов определено основное содержание процесса финансовой диагностики и ее влияние на обеспечение и повышение финансовой устойчивости предприятия и его эффективного функционирования. Проанализировано развитие методического подхода к разработке стратегии проведения финансовой диагностики на предприятии, который в отличие от существующих ориентирован на формализацию типовых стратегических решений.

Ключевые слова: диагностика, финансовая диагностика, финансовый анализ, устойчивость, внутренняя и внешняя среда.

FINANCIAL DIAGNOSIS AS A SYSTEM OF ENTERPRISE FINANCIAL STABILITY

UDC 658.15

Chernyshov V. V.

The article deals with theoretical approaches to defining the essence of the concept of "financial diagnosis," a modern interpretation of this concept is formulated, it is based on research (analysis) of theoretical approaches, the basic content of the financial diagnosis and its impact in ensuring and improving the financial sustainability of the enterprise and its effective functioning. A further development of the methodical approach to the strategy of

financial diagnostics company, which unlike the current model focuses on the formalization of strategic decisions has been worked out.

Key words: diagnosis, financial diagnosis, financial analysis, stability, internal and external environment

Сучасність і постійні зміни в умовах існування підприємства вимагають особливої уваги до проблеми забезпечення фінансової стійкості організації як умови їх ефективного функціонування та подальшого динамічного розвитку. Максимально достовірні та переконливі результати аналізу всіх сфер діяльності організації надає фінансова діагностика. Пошук потенційних партнерів для спільної діяльності, оцінка об'єкта інвестування не є можливими без вивчення фінансового стану потенційного партнера, основним завданням аналітиків є одержання та аналіз інформації стосовно нього, включаючи дані про господарську діяльність, її масштабність, фінансовий стан та подальші перспективи розвитку. Ототожнення понять "фінансовий аналіз" та "фінансова діагностика" не є правильним в умовах сьогодення. Фінансова діагностика надає можливість продуктивного використання всіх методик та функцій фінансового аналізу для прийняття правильних управлінських рішень.

Проблемам фінансової діагностики присвячено праці таких вчених, як Равнева О. В., Степуріна С. О., Варатнов А. С., Герасимчук В. Г., Мазур І. І., Найденко О. Є., Шапіро В. Д., Бердникова Т. Б., Васіна А. А., Швиданенко Г. О., Ветров Н. М. [1 – 7], що зумовлює безліч різних підходів до визначення сутності діагностики.

Тому основною метою дослідження є порівняння фінансової діагностики та фінансового аналізу, визначення основного змісту процесу фінансової діагностики та її впливу на забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Завдання даної роботи – розглянути поняття "фінансова діагностика" та "фінансовий аналіз", на основі дослідження (аналізу) теоретичних підходів щодо тлумачень "фінансової діагностики" провідними вченими та економістами сформувані визначення, яке б розкривало всю повноту та інформативність, визначити основний зміст процесу фінансової діагностики та її вплив при забезпеченні та підвищенні фінансової стійкості підприємства та його ефективного функціонування.

Фінансова діагностика підприємства [4] – це визначення поточного стану підприємства й динаміки його змін, можливих шляхів вирішення проблем за результатами розрахунків, оцінки та інтерпретації фінансових показників, що характеризують різні сторони діяльності підприємства.

Зокрема Раєвнева О. В. та Степуріна С. О. [1] у власній праці вказують, що термін "діагностика" (від грец. *diagnostikos* – здатний розпізнавати) означає розпізнавання стану об'єкта, який відповідає традиційній термінології економічного аналізу. Незважаючи на істотну багатоваріантність змісту терміна "діагностика", більшість авторів трактують її як розпізнавання стану об'єкта, що досліджується, як у ретроспективному, так і перспективному періодах.

Найденко О. Є. [2] у своїй праці розглядає діагностику як комплекс заходів з оцінки стратегічного потенціалу підприємства. Результатом діагностики має бути діагноз – визначення та описання поточного і перспективного стану підприємства, його основних проблем та шляхів їх вирішення. Також автор зазначає, що центральним питанням у діагностиці є становлення симптомів ускладнень чи можливостей, а виявлення симптомів допомагає визначити основні проблеми.

Сметанюк О. А. [3] у своїй праці пропонує таке поняття, як "фінансова діагностика" – синонім до поняття "діагностика фінансового стану". Отже, вона вважає, що "фінансова діагностика – це процес ідентифікації якості фінансового стану підприємства та визначення чинників, які впливають на його фінансові параметри". Так, діагностика ідентифікує якість фінансового стану, але вона не тільки визначає чинники, які впливають на фінансові параметри підприємства, а й виявляє причини, що зумовили зміну тих чи інших параметрів.

Проте це поняття, на думку автора, практично не є розглянутим та опрацьованим. Часто його ототожнюють з терміном "фінансовий аналіз", беручи до уваги, що і аналіз, і діагностика є інструментами пізнання світу у фундаментальних та прикладних дослідженнях. Спробуємо ж зосередити увагу на пошуці відмінностей між даними визначеннями.

Аналіз є первинним як інструмент пізнання світу, універсальним для всіх галузей знань, допомагає успішно вирішити основні завдання там, де суспільство недостатньо розвинуте для критичної оцінки та прийняття рішень. Аналіз становить процедуру мисленевого, а також часто й реального поділу об'єкта чи явища на складові частини. У порівнянні ж діагностика є процесом розпізнавання стану, постановки діагнозу та прийняття рішень, як підтримати підприємство в робочому стані.

Джерелами інформації для діагностики фінансового стану підприємства є фінансова звітність (бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів), а також статистична та оперативна звітність; планова інформація (бізнес-план), нормативна інформація, інформація про технічну підготовку виробництва, висновки експертів, результати різних опитувань і т. д.

Фінансову діагностику підприємства слід виконувати в три етапи (рисунок).

Рис. Схема побудови системи фінансової діагностики

Можна побачити, що фінансова діагностика базується на таких принципах, як: стратегічна спрямованість, орієнтація на кількісні стандарти (нормативи); адекватність; превентивність; синхронність; інтегрованість; точність; прозорість; простота та економічність. За результатами діагностики можна визначити, наскільки успішно підприємство працює в порівнянні з конкурентами; які зміни відбулися у стані підприємства в порівнянні з попередніми періодами (погіршився або покращився); чи є прийнятними в існуючих умовах показники роботи підприємства.

Основні завдання, що вирішуються при проведенні фінансової діагностики:

визначення стану підприємства на момент дослідження (фінансовий стан, майновий стан підприємства, достатність капіталу для поточної діяльності та довгострокових інвестицій, потреба в додаткових джерелах фінансування, здатність до нарощування капіталу, раціональність використання позикових засобів, ефективність діяльності підприємства);

виявлення тенденцій і закономірностей у розвитку підприємства за досліджуваній період;

визначення "вузьких" місць, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства;

виявлення резервів, які підприємство може використовувати для поліпшення фінансового стану.

Результати діагностики й запропоновані за ними рекомендації повинні допомогти керівництву в практичній розробці гнучкої стратегії розвитку підприємства, покликаної підвищити його адаптаційну здатність і стійкість щодо мінливих впливів зовнішнього середовища.

Діагностика може проводитися за всіма аспектами діяльності або сфокусуватися на якому-небудь одному чи декількох напрямках. Комплексна діагностика необхідна, коли існуюча (або відсутня) на підприємстві система моніторингу поточної діяльності не дозволяє визначити основні проблеми, причини їх виникнення, послідовність їх розв'язання. Проте навіть коли області перетворень очевидні й чітко окреслені, бажано, щоб за іншими (суміжними) напрямками була проведена експрес-діагностика. Це забезпечить сумісність перетворень, проведених в одній сфері, зі сформованою практикою господарювання в інших сферах.

Фінансова діагностика дозволяє дати відповіді на ряд запитань: щодо ступеня кредитоспроможності та здатності підприємства зберегти свою спроможність платити за боргами, щодо траєкторії розвитку фірми протягом усього періоду кредитування з урахуванням його фінансового стану, щодо наявності фінансового потенціалу для підтримання платоспроможності тощо.

На основі проведеного дослідження та аналізу попередніх різносторонніх спроб дати характеристику поняттю діагностики фінансового стану підприємства можна сформулювати власне визначення: діагностика фінансового стану підприємства – це здатність розпізнавати стан підприємства шляхом використання певних параметрів з метою виявлення, встановлення причин порушень за умови прогнозування показників фінансового стану підприємства на будь-якому відрізку часу або в динаміці.

На думку автора, подальші дослідження мають бути спрямовані на формування дієвої системи діагностики, розроблення й удосконалення підходів та методів проведення фінансової діагностики з урахуванням як зовнішніх, так і внутрішніх факторів впливу.

Література: 1. Раєвнева О. В. Моделювання фінансової діагностики стану підприємства / О. В. Раєвнева, С. О. Степурина // Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка. – Полтава :

ПолтНТУ, 2005. – № 3(6). – С. 74–80. 2. Найденко О. С. Фінансові аспекти досягнення конкурентоспроможності підприємства / О. С. Найденко // Збірник тез Другої міжвузівської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених "Проблеми формування і розвитку фінансово-кредитної системи України". – Х. : ШТРИХ, 2009. – С. 227–229. 3. Сметанюк О. А. Методика діагностики кризи підприємства за оцінкою показників фінансового стану в умовах організаційних змін / О. А. Сметанюк // Вісник Хмельницького національного університету (Вісник Технологічного університету Поділля). – Хмельницький : ХНУ, 2005. – № 6. – Т. 1. – С. 128–131. 4. Васина А. А. Финансовая диагностика и оценка проектов / А. А. Васина. – СПб. : Питер, 2008. – 448 с. 5. Глазов М. М. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия / М. М. Глазов. – СПб. : Андреевский издательский дом, 2006. – 448 с. 6. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г. О. Швиданенко, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 192 с. 7. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Омега-Л, 1999. – 130 с.

References: 1. Raievniva O. V. Modeliuvannia finansovoi diagnostyky stanu pidpriemstva / O. V. Raievniva, S. O. Stepurina // Ekonomika i region. Naukovyi visnyk Poltavskogo natsionalnogo tekhnichnogo universytetu im. Yurii Kondratiuka. – Poltava : PoltNTU, 2005. – No. 3(6). – Pp. 74–80. 2. Naidenko O. Ye. Finansovi aspekty dosiagnennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva / O. Ye. Naidenko // Zbirnyk tez Drugoi mizhvuzivskoi naukovopraktychnoi konferentsii studentiv ta molodykh vchenykh "Problemy formuvannia i rozvytku finansovokredytnoi systemy Ukrainy". – Kh. : "ShTRIKh", 2009. – Pp. 227–229. 3. Smetaniuk O. A. Metodyka diahnostryky kryzy pidpriemstva za otsinkoiu pokaznykiv finansovogo stany v umovakh orhanizatsiynykh zmin / O. A. Smetaniuk // Visnyk Khmelnytskogo natsionalnogo universytetu (Visnyk Tekhnologichnogo universytetu Podillia). – Khmelnytskyi : KhNU, 2005. – No. 6. – Vol. 1. – Pp. 128–131. 4. Vasina A. A. Finansovaya diagnostika i otsenka proektov / A. A. Vasina. – SPb. : Piter, 2008. – P. 448. 5. Glazov M. M. Analiz i diagnostika finansovokhoziaistvennoy deyatelnosti predpriyatiya / M. M. Glazov. – SPb. : Andreevskiy izdatelskiy dom, 2006. – P. 448. 6. Shvydanenko H. O. Suchasna tekhnolohiia diahnostryky finansovoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva : monohrafiia / H. O. Shvydanenko, O. I. Oleksiuk. – K. : KNEU, 2002. – P. 192. 7. Blank I. A. Osnovy finansovogo menedzhmenta / I. A. Blank. – K. : Omega-L, 1999. – P. 130.

Інформація про автора

Чернишов Володимир Васильович – викладач кафедри фінансів Харківського національного економічного університету (61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: chernyshovvova@rambler.ru).

Информация об авторе

Чернышов Владимир Васильевич – преподаватель кафедры финансов Харьковского национального экономического университета (61166, г. Харьков, пр. Ленина, 9-а, e-mail: chernyshovvova@rambler.ru).

Information about the author

Chernyshov Vladimir Vasilyevich – lecturer at the Department of Finance of Kharkiv National University of Economics (Lenina ave., 9a, Kharkiv, 61166, e-mail: chernyshovvova@rambler.ru)

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Лепейко Т. І.

Стаття надійшла до ред.
13.03.2012 р.